

Кириченко А. В. ад'юнкт кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил) НУОУ імені Івана Черняхівського
<https://orcid.org/0000-0002-1333-5980>

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

У статті розглянуто різні підходи вітчизняних та зарубіжних дослідників, здійснено теоретичний аналіз стану проблеми психологічної готовності військовослужбовців десантно-штурмових військ до ведення бойових дій. На основі аналізу умов та специфіки застосування десантно-штурмових військ проаналізовано особливості психологічної готовності військовослужбовців до діяльності в бойових умовах.

Ключові слова: готовність; психологічна готовність; бойова діяльність; екстремальні умови.

Постановка проблеми. Сучасна війна на сході нашої країни в черговий раз засвідчує, що психологічна готовність військовослужбовців Збройних Сил України є важливою умовою успішного виконання завдань за призначенням. На даному етапі особлива увага щодо формування та розвитку психологічної готовності приділяється десантно-штурмовим військам, які своєю специфікою виконання бойових завдань значною мірою відрізняються від інших родів військ Збройних Сил України, відносяться до елітних підрозділів, девіз яких – "НІХТО КРІМ НАС" та здатні виконувати будь-які завдання з захисту суверенітету, незалежності та територіальної цілісності держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З початком російської агресії проти України проблема психологічної готовності військовослужбовців до ведення дій у бойових умовах має вагомe місце у сучасній психологічній науці.

Вивченню психологічної готовності військовослужбовців до діяльності приділяли увагу такі вчені: В. Алещенко, О. Блінов, С. Будник, Я. Бондаренко, О. Гусак, О. Добрянський, М. Дьяченко, Ю. Йосипів, О. Караяні, Л. Казмиренко, Л. Кандибович, С. Кандибович, В. Корольчук, О. Макаревич, Л. Матохнюк, Я. Мацегора, В. Молотай, С. Мул, В. Осьодло, Н. Пенькова, Є. І. Приходько, О. Сафін, О. Самойленко, В. Сисоєв, В. Стасюк, О. Хміляр, Ю. Широбоков, В. Ягупов та ін.

Розглядаючи бойову діяльність військовослужбовців, яка пов'язана із високим ступенем небезпеки для життя і здоров'я, великими психологічними, духовними та фізичними напруженнями,

дослідники відносять її до екстремальних видів діяльності. З психологічної точки зору бойова діяльність істотно відрізняється від інших видів діяльності особистості та виконує провідну роль у бойовій обстановці, де важливою її характеристикою є успішність.

Метою статті є актуалізація проблеми психологічної готовності військовослужбовців десантно-штурмових військ. Висвітлення підходів науковців та особливостей психологічної готовності військовослужбовців десантно-штурмових військ до ведення бойових дій.

Методи дослідження. Оглядово-аналітичне дослідження літератури.

Виклад основного матеріалу. Десантно-штурмові війська Збройних Сил України – це окремий рід військ Збройних Сил України, який призначений для вертикального охоплення противника та дій в його тилу. Десантно-штурмові війська спроможні швидко реагувати на різноманітні загрози та виклики, виконувати завдання за призначенням в умовах, що характеризуються високими маневреністю та автономністю дій [5;11].

Відповідно до характерних завдань бойова діяльність десантно-штурмових військ значною мірою відрізняється специфічністю, різноманітністю й напруженістю від інших видів та родів Збройних Сил України та вимагає від кожного воїна-десантника бути професійно, фізично та психологічно підготовленим, спроможним виконувати будь-які завдання в тилу противника, а також вести бойові дії у ході ведення оборонних, контрнаступальних, спеціальних, антитерористичних та миротворчих

операцій. Це обумовлює необхідність підвищеного рівня розвитку психологічної готовності військовослужбовців цього роду військ від інших.

З психологічної точки зору професія військовослужбовця десантно-штурмових військ є одна з небезпечних професій та відноситься до екстремальних професій, яка пов'язана з великою складністю та небезпекою для життя військовослужбовців. Даній професії характерні всі види небезпеки: загибель під час здійснення десантування, рукопашної бої, або від інших видів зброї, згорання в палаючому літаку, тощо. Один із таких трагічних випадків, який трапився під час проведення антитерористичної операції – збитий російськими найманцями із ПЗРК "Ігла" 14 липня 2014 року літак Іл-76, на борту якого було 40 десантників та 9 членів екіпажу) [6].

Не зважаючи на всі труднощі бойової обстановки, десантник змушений постійно спостерігати за результатами бойових дій – вибухи мін та снарядів, свист куль, дим, сморід, крики й стогін поранених та покалічених, відірвані кінцівки, калюжі крові, трупи вбитих солдат, а в гіршому випадку – це втрата своїх бойових товаришів.

Отже, бойова діяльність висуває до професійної та психологічної підготовки десантника жорсткі правила: вміння виживати в різних умовах та обставинах, добре орієнтуватися на місцевості, проводити власне маскування та впевнено діяти в тилу противника та в умовах хімічного, бактеріологічного та радіоактивного забруднення місцевості, вміло володіти різними видами зброї, влучно стріляти та далеко і точно метати гранату і ніж, володіти уміннями і навичками щодо збереження життєдіяльності та виживання в екстремальних умовах, знати тактику дій підрозділів противника та володіти всіма способами розвідки, мати розвинені інтелектуальні здібності, бути фізично та психологічно підготовленим [15].

При цьому, доречним буде зауважити, що універсальних бійців не існує, для їх підготовки спочатку необхідно відібрати майбутній людський "матеріал", який відповідав би особливим вимогам: гарний стан здоров'я та відмінна фізична підготовленість, інтелектуальна придатність, гарне психічне здоров'я (врівноваженість та сильна витримка) та

власне бажання проходити військову службу у десантно-штурмових військах.

Автор популярної книги "Психологія і солдат" Н. Коупленд розповідає, що: "добре підготовлений та озброєний солдат, як в моральному, так і в фізичному відношенні буде відчувати свою перевагу над погано навченим та слабо озброєним противником, таким же чином, як добре одягнений ремісник відчуває моральну перевагу над робочим, який носить кольорову хустку, зав'язану навколо шиї. Бойова підготовка, озброєння, матеріальні умови, керівництво, дисципліна, дух товариства – ось що створює високий моральний стан" [8; с. 7]. Страх не може добратися до якісно підготовленого воїна та дати в його броні мужності тріщину. Всі дії воїна, пов'язані з бойовою діяльністю (прицілювання, стрільба, тощо), необхідно доводити до автоматизму, тільки в цьому випадку під час запеклого бою безладна стрільба стає кучною, а цей автоматизм, який був вироблений людиною, створює у нього почуття впевненості [8].

Але не зважаючи на якість відбору та підготовленості воїнів-десантників, постійна участь у бойовій діяльності негативно впливає на їх психічні процеси. Внаслідок чого у військовослужбовці виникають великі нервово-психологічні перевантаження, негативні емоції, стреси, втрата орієнтації в бойовій обстановці, зростання агресивності та тривожності, поява страху та панічних настроїв, зниження бойової активності, погіршення уваги та пам'яті, тощо. Все це призводить до різноманітних порушень організму людини та загальної захворюваності. В бойовій обстановці на психологічну готовність воїна-десантника будуть впливати негативно "зовнішні" та "внутрішні" або "об'єктивні" та "суб'єктивні" чинники (Таблиця 1) [16;40].

Об'єктивні чинники – елементи впливу зовнішнього середовища в якому перебуває та з яким контактує військовослужбовець (погодні умови, пора року і час доби, характер місцевості, оточення, загроза полону, жорсткість ворога, жахаючі картини смерті й людських мук, загибель близьких людей та товаришів по службі та інше).

Суб'єктивні чинники – це чинники, які властиві тільки особистості: соціально-демографічні (стать, вік, освіта, національність, віросповідання та ін.), психологічні (знання, уміння, навички, цілі,

Питання психології

мотиви, позитивне ставлення до діяльності та інші психологічні процеси) та фізіологічні особливості (перенесенні та наявні захворювання) тощо [12]. Крім того, на психологічну готовність та стійкість воїна позитивно будуть впливати: добровільне прийняття участі та власні переконання у справедливості ведення війни, впевненість у своїх силах, висока

самооцінка, інтелект, професійна підготовленість, сталість бойових навичок, наявність якісного озброєння та техніки, своєчасне матеріально-технічне та продовольче забезпечення, довіра до керівництва, релігійність, згуртованість бойового колективу, високий морально-психологічний клімат у підрозділі [16].

Таблиця 1.

Загальні чинники, які негативно впливають на психологічну готовність військовослужбовця під час бойової діяльності

Суб'єктивні (внутрішні) чинники

- негативне ставлення до війни;
- звинувачення себе за випадки загибелі цивільних громадян та товаришів по службі;
- кількість перенесених поранень, контузій, отриманих травм, доз опромінювання, каліцтво;
- зміна часу сну, виснаження, наявність поранення та захворювань;
- почуття психологічної (фізичної) безпомічності ("комплекс жертви"), тощо.

Об'єктивні (зовнішні) чинники

- наявні сили і засоби, укомплектованість;
- стан управління і керівництва;
- несправедливе ставлення керівництва;
- ступінь інформованості про обстановку та зміст виконання завдань;
- недостатній рівень соціального захисту військовослужбовців та їх сімей;
- тривалі обмеження соціальних та біологічних потреб;
- погодні умови, пора року і час доби, характер місцевості;
- неможливість зміни умов свого перебування;
- різкі та несподівані зміни умов служби та життєдіяльності;
- непередбаченість бойових дій та їх тривалість;
- невизначеність, раптовість;
- тривале виконання бойової діяльності;
- поєднання кількох напрямків діяльності;
- дефіцит часу, збільшення темпу дій;
- підвищена відповідальність за свої дії;
- тривалі психологічні та фізичні навантаження;
- відсутність контактів з близькими;
- звістка про захворювання, смерть близьких та зрада коханої;
- конфлікт з керівництвом, у підрозділі або у родині військовослужбовців;
- наявність загрози для здоров'ю і самого життя;
- дії на ворожій, або на замінованій території, під вогнем противника;
- жахаючі картини смерті та людських мук;
- загибель близьких людей та товаришів по службі;
- нестача набоїв, води, ізоляція (оточення), загроза полону, відсутність зв'язку з командуванням;
- обставини, які призвели до узяття в полон, тримання та умови знаходження в полоні, жорсткість ворога;
- події, в яких постраждали честь і гідність військовослужбовця, тощо.

Визначення психологічної готовності, зазначене в «Енциклопедичному словнику з психології та педагогіки», трактується як особливий стан людини, що супроводжується адекватною формою психічної напруженості та виражається в готовності особистості до дій в очікуванні тієї чи іншої події. Психологічна готовність включає психофізіологічні, в тому числі емоційні механізми, які в подальшому активізуються діяльністю людини. Психологічна готовність являє собою актуалізацію, пристосування всіх сил та створення психологічних можливостей для успішних дій в даній ситуації [2].

Аналогічну думку щодо визначення психологічної готовності має В. Ягупов. Автор зазначає, що "безпосередньо перед виконанням конкретного бойового завдання формується стан психологічної готовності: це націленість і мобілізованість психіки воїнів на подолання майбутніх бойових труднощів, яка забезпечує результативність і якість виконання бойових завдань, адекватно до їх складності, значущості та важливості. Найголовніше – це навчити військовослужбовців боротися зі страхом, який паралізує їхню свідому діяльність. Різниця між героїзмом і боягузством виявляється не в тому, що слабкий духом воїн відчуває страх, а в тому, що відважний воїн здатен перемогти, побороти страх та діяти цілеспрямовано". Вчений виділяє три основні елементи психологічної готовності: мотиваційний (прагнення до перемоги, оцінка своїх можливостей, розуміння необхідності своїх дій); пізнавальний (необхідна інформованість для визначених діяльності в бойових умовах); емоційний (впевненість та рішучість, уміння управляти емоційно-вольовими процесами на полі бою) [18, с. 376].

Грунтовні висновки щодо психологічної готовності військовослужбовців до дій в особливих умовах робить В. Стасюк. У своїх працях дослідник описує, що "психологічна готовність військовослужбовця до виконання поставлених завдань – це своєрідний фундамент його активних дій у майбутньому бою. Знання військовослужбовцем своїх психологічних особливостей дозволяє йому керувати власною психікою та ефективно діяти у

складних ситуаціях... Іноді стан готовності порівнюють зі шлюзом, який пропускає досягнутий рівень військової майстерності. Цей шлюз може пропустити його повністю або створювати йому перешкоди аж до заборони проходу. Прикладом можуть служити стопорні стани, коли людина просто ціпеніє й не здатна виконувати доцільні дії. Стан готовності, його зміст багато в чому індивідуальний" [14; с. 293]. Дослідник особливу увагу звертає на формування психологічної готовності воїнів-десантників, так як десантники відносяться до "еліти", а покладені на них бойові завдання відрізняються специфікою виконання від інших родів військ. [14;15]. Вчений вважає, що психологічна готовність військовослужбовців до бою – "один з основних компонентів готовності частини (об'єднання, роду військ, виду військ, Збройних Сил у цілому) до бойових дій. Вона припускає, по-перше, усвідомлення військовослужбовцем відповідальності за долю Батьківщини, рідних, близьких, впевненість у собі, своїх товаришах, бойовій техніці й зброї. По-друге, бажання боротьби, прагнення випробувати себе, подолати свої слабості, добитися перемоги над супротивником" [14; с. 295].

Аналізуючи бойову діяльність різних категорій військовослужбовців О. Блінов стверджує, що основні психологічні труднощі викликають фактори реального бою (кров, важкі поранення або смерть бойових товаришів, руйнування укриттів, будівель або бойової техніки, тощо), які в свою чергу надають пригноблюючий вплив на психіку воїна, як правило, паралізуючи непідготовлену психіку людини, або ведуть до великої кількості допущених помилок, її перезбудження, а в подальшому і до зриву діяльності. При цьому зростає загроза поразки від противника [3]. Дослідник у своїх працях відмічає ще одним із елементів психологічного впливу на воїнів-десантників – це бойове десантування особового складу в невідомий район у різних кліматичних умовах, яке супроводжується великими психічними напруженнями та вимагає від десантника бути психічно стійким, готовим виконати бойове завдання за будь яких умов та обставин. Крім того, десантування здійснюється не тільки особового складу, а також і бойовою технікою, яку після

приземлення необхідно кожному із екіпажів воїну-десантнику відшукати свою бойову машину, привести її в бойову готовність та в складі підрозділу розпочати виконувати поставлене бойове завдання. На думку вченого, психологічна готовність – це особливий стан психіки, який дозволяє воїну бути готовим до перебування в складних умовах і долати їх із найменшими власними втратами [4; с.203]. Під впливом екстремальних умов у військовослужбовців постійно виникає напруженість психіки, перед боєм спостерігаються занепокоєність та хвилювання за втрату свого життя, підвищений стан тривожності, відсутність впевненості у своїх силах. Так, наприклад у роки другої світової війни, О. Блінов приводить статистичні данні оцінки фахівців в яких зазначено, що стан готовності до бою особового складу деяких підрозділів становив - 60 % , сумнів та тривога спостерігалась у 15 % воїнів, ще у 15% - пасивність та байдужість, а у 10 % особового складу був присутній стан установки на смерть. За ствердженням вченого, показник напруженості буде залежати від ступеня впливу цих умов, а також від спроможності воїна зрівноважити цей вплив за допомогою саморегуляції психічних станів. Для цього потрібно тренувати (загартовувати) власну психіку воїна до зустрічі з небезпекою. Багаторазове перебування в небезпечних умовах максимально попереджує виникнення стану напруженості у воїна та позитивно впливає на успішність виконання бойового завдання, сприяє формуванню у нього високої психічної стійкості та психологічної готовності до діяльності [4; с. 31].

На думку А. Караяні, кожен військовослужбовець повинен готуватися до бою, добре уявляти всі реакції та почуття з якими він та його товариші можуть зустрітися у бойовій обстановці, вміло та швидко здійснювати нейтралізацію негативних психологічних станів та надавати саму просту психологічну допомогу товаришам. Отриманні знання про різні види небезпеки, характерних для сучасного бою, про закономірності реагування людиною ними, здатність управляти стресами та власним організмом, звичайно відноситися до візуальних, аудіальних, кінестетичних

стимулів бойової обстановки все це складає ту якість, яка називається психологічною стійкістю. А психологічна готовність військовослужбовця до бою буде утворюватись в сукупності з відповідним емоційно-вольовим настроєм, бойовими установками, впевненістю у власних силах, розвинутих професійних якостей, вміння ефективно взаємодіяти з товаришами під час бою [9; с. 230].

В. Алещенко стверджує, що учасники бойових дій повинні відповідати високим вимогам з боку їх індивідуально-психологічних й особистісних якостей. Під час підготовки до участі у бойових діях всі складові психіки повинні змінюватися, розвиватися та досягати високих показників досконалості. Саме внутрішнє налаштування воїна на самовіддану поведінку та мобілізація всіх власних сил на активні та доцільні дії утворюють психологічну готовність до бою, а сформованість у воїна певних соціальних мотивів визначає стійкість готовності [1; с. 230].

Досліджуючи готовність десантників під час виконання бойових завдань В. Сисоев розглядає два основних психологічних утворення, які формуються та розвиваються під час підготовки та проведення бойових дій, це психологічна підготовленість (стійкість) та психологічна готовність – складний психічний стан, що утворюється відповідно до виниклої ситуації, змобілізованість психіки для подолання виниклих труднощів та досягнення визначеної мети. На думку дослідника, дані утворення повинні формуватися завчасно перед різними видами бою та мати головну мету – перемогу над ворогом. Вчений виділяє основні складові психологічної готовності, яка включає мотиваційні, пізнавальні, емоційні і вольові елементи [13; 15].

Так, розглядаючи психологічну підготовку військовослужбовців до бойових дій, М. Корольчук робить висновок, що сучасні війни та конфлікти вимагають від кожного військовослужбовця більших вимог відповідати належному рівню підготовки, як у фізичному, так і у психологічному відношенні. На думку вченого, особливу увагу необхідно звертати на формування психологічної стійкості та готовності

військовослужбовців до діяльності в бойових умовах, тільки в цьому випадку кожен воїн буде діяти впевнено і рішуче, проявляти мужність та ініціативу, переносити сурові випробування війни та без великих втрат крок за кроком наблизитися до омріяної перемоги [7].

Аналізуючи бойовий досвід учасників бойових дій військові психологи дійшли до висновку, що, все що відбувається з кожним військовослужбовцем під час бойових дій, вже давно відбувалося з іншими людьми. Кожний воїн поступово звикає до війни, перший бій він веде сам з собою. Дослідники виділяють три періоди роботи людського організму під час підготовки та ведення бойових дій. Перший період (хвилини, години) – змобілізованість організму усіх наявних сил за рахунок резерву, підвищена активність та працездатність. Після перетину бар'єру невідомості, відкинувши страх власної смерті воїн переходить до виконання основної своєї роботи, яку виконує зі злістю та виснаженням наявних сил. Другий період (до 10 діб) – перевлаштування організму до дій в екстремальних умовах. В цей період спостерігається зниження працездатності, вона може не змінюватися та залишитись стабільною, якщо у людини присутній високий рівень вмотивованості. Третій період (від 20 до 60 діб) – наявна нестійкість адаптації (байдужість, втома, бажання вийти із бою) [40; с.1-2]. Вчені довели, що серед факторів які викликають великі психічні напруження та страх є: смерть бойового побратима – 50%; особисто побачене на полі бою (тяжкопоранені, скалічені, вбиті) – 29%; світлові та шумові ефекти бою – 8%; палаюча військова техніка – 5%. Аналізуючи досвід другої світової війни військові психологи роблять висновок, що 39% військовослужбовців відчувають великий страх перед боєм, 35 – в бою, 16% – після нього, а 10% - взагалі не можуть нічого визначити [12; с.7-8].

Американські вчені стверджують, що психологічна готовність військовослужбовців армії США є основним компонентом загальної готовності. Тільки людський фактор визначає боєздатності військ, перемога в

війнах та збройних конфліктах досягається за рахунок підтримки волі воїнів до протистояння з ворогом. Командири всіх рівнів повинні дбати про добробут солдата та підрозділу, про їх бойовий дух та згуртованість і бойову готовність. Кожен військовий лідер армії США зосереджує свою увагу на формальну (тестування) неформальну (спостереження) оцінку психологічної готовності військовослужбовців підрозділу та при необхідності звертається за допомогою до спеціалістів в області психіатрії. Таким чином відбувається відновлення сил підрозділу для подальшого ефективного виконання бойового завдання [11;17].

Висновок. Отже, психологічна готовність – це вид психічних явищ, що в психології називається станом, який може з'являтися та зникати. Готовність – це активність, впевненість, налаштованість, вмотивованість, націленість психіки військовослужбовця на подолання виниклих труднощів бойових дій. Вона включає та тісно поєднує в собі загальну (завчасну, тривалу) готовність, яка є стійкою системою якостей особистості необхідних для успішного виконання завдання (позитивне ставлення до діяльності, набутий раніше досвід, знання, навички, вміння, мотиви цілі, тощо) і ситуативну (тимчасову) – продовження загальної готовності, модифікованої до конкретного завдання. Стан психологічної готовності допомагає кожному військовослужбовцю успішно виконувати свої обов'язки, використовувати знання, досвід, особисті якості, зберігати самоконтроль та перебудовувати свою діяльність при появі непередбачених перешкод з найменшими психологічними втратами. Вона вказує на те, що кожен військовослужбовець адаптувався (приспосувався) до умов бойової обстановки та прийняв власну роль активного захисника Батьківщини. Формування та розвиток психологічної готовності воїнів-десантників до діяльності у бойових умовах – одна з найважливіших умов забезпечення особистої безпеки кожного військовослужбовця, військових підрозділів, частин та нашої країни в цілому.

Питання психології

Список використаних джерел

1. Алещенко В.І. Психологічне забезпечення миротворчої діяльності військовослужбовців Збройних Сил України: монографія. Харків: ХУПС, 2008. 238 с
2. Ананьев Б.Г. Энциклопедический словарь по психологии и педагогике: учебное пособие. Москва, 2011. 254 с.
3. Блінов О. А. Вплив стрес-факторів діяльності на військовослужбовців: Вісник НАОУ. Київ, 2006. Вип. 2. с. 118–124.
4. Блінов О. А. Психологія бойової психічної травми : монографія. Київ: Талком, 2016. 246 с.
5. Десантно-штурмові війська Збройних Сил України: офіційний веб сайт. URL: <http://www.dshv.mil.gov.ua/istoriya> (дата звернення 17.09.2020).
6. Жирохов М. А. История участия 25-й отдельной воздушно-десантной бригады в войне на Донбассе (апрель-сентябрь 2014 г.). Чернигов, 2019. 80 с.
7. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навчальний посібник. Київ, 2006. 576 с.
8. Коупленд Н. Психология и солдат. Москва: Политиздат, 1991. 107 с.
9. Крайни А. Г. Прикладная военная психология. Питер, 2006. 480 с.
10. Міністерство оборони України: офіційний веб сайт. URL: <http://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnih-sil-ukraini/visokomobilni-desantni-vijska-zsu.html> (дата звернення 17.09.2020).
11. NATO STANDARD AМедР-8.10 (Редакція 1) Психологічне керівництво для лідерів через цикл розвитку, 2019. 80 с.
12. Пам'ятка військовослужбовцю під час підготовки до бою та в бою: буклет. Миколаїв, 2014. 54 с.
13. Сысоев В. В. Психологическая готовность к десантированию и ее формирование у личного состава воздушно-десантных войск: дис. ... канд. д. пси.-хол. наук: 19.00.09, Москва. 1977. 234 с.
14. Стасюк В.В. Психологія управління військами / Стасюк В.В.: Підручник. - К.: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2014. -540 с.
15. Стасюк В.В. Військова психологія видородової діяльності: Підручник. Київ: ПП «Золоті Ворота», 2012. 458 с.
16. Формування психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань антитерористичної операції: порадики. Київ, 2014. 22 с.
17. Хміляр О., Москальов І., Іллющенко С., Вітченко, С. Черевичний, Сидоренко О., Кривець Л., Чорний В. Концепція лідерства за стандартами армій країн НАТО (Conception of leadership in accordance with the armies standards of NATO countries): навчальний посібник. К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018. – 252 с.
18. Ягупов В. В. Військова психологія : підручник. Киев: Тандем, 2004. 656 с.

References

1. Aleshchenko V.I. (2008). Psykholohichne zabezpechennia myrotvorchoii diialnosti viiskovoslužhbovtsiv Zbroinykh Syl Ukrainy: monohrafia [Psychological support of peacekeeping activities of servicemen of the Armed Forces of Ukraine: monograph]. Kharkiv: KHUPS, 238 s. (in Ukrainian).
2. Ananiev B.H. (2011). Entsiklopedicheski slovar po psykholohii i pedahohike: uchebnoe posobie [Encyclopedic dictionary of psychology and pedagogy: a textbook]. Moskva, 254 s. (in Russian).
3. Blinov O. A. (2006). Vplyv stres-faktoriv diialnosti na viiskovoslužhbovtsiv: Visnyk NAOU [Influence of stress factors on servicemen: Bulletin of NDAU]. Kyiv, Vyp. 2. s. 118–124. (in Ukrainian).
4. Blinov O. A. (2016). Psykholohia boiovoii psykhičnoii travmy : monohrafia [Psychology of combat mental trauma: a monograph]. Kyiv: Talkom, 246 s. (in Ukrainian).
5. Desantno-shturmovi viiska Zbroinykh Syl Ukrainy (2020). [Airborne assault troops of the Armed Forces of Ukraine]. Retrieved from <http://www.dshv.mil.gov.ua/istoriya> (in Ukrainian).
6. Zhyrokhov M. A. (2019). Istoria uchastia 25-i otdelnoi vozdušno-desantnoi brihady v voine na Donbasse (aprel-sentiabr 2014 h.) [History of the 25th separate airborne brigade in the war in the Donbass (April-September 2014)]. Chernihov, 80 s. (in Russian).
7. Korolechuk, M.S. (2006). Sotsialno-psykholohichne zabezpechennia diialnosti v zvychainykh ta ekstremalnykh umovakh: navchalnyi posibnyk [Socio-psychological support of activities in normal and extreme conditions: a textbook]. Kyiv, 576 s. (in Ukrainian).
8. Kouplend N. (1991). Psykholohia u soldat [Psychology and the soldier]. Moskva: Politizdat, 107 s. (in Russian).

9. Kraiany, A. H. (2006). *Prikladnaia voennaia psikhoholia* [Applied military psychology]. Piter, 480 s. (in Russian).
10. Ministerstvo oborony Ukrainy (2020). [Ministry of Defense of Ukraine]. Retrieved from <http://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnix-sil-ukraini/visokomobilni-desantni-vijska-zsu.html> (in Ukrainian).
11. NATO STANDARD AMedP-8.10 (2019). (Redaktsiia 1) *Psikhoholichne kerivnytstvo dlia lideriv cherez tsykl rozvytku* [Psychological guidance for leaders through the development cycle]. 80 s. (in English).
12. *Pamiatka viiskovosluzhbovtsiu pid chas pidhotovky do boiu ta v boiu: buklet* [Memo to a serviceman in preparation for and in combat: a booklet]. Mykolaiv, 2014. 54 s. (in Ukrainian).
13. Sysoiev V. V. (1977). *Psikhoholicheskaiia hotovnost k desantirovaniu i ee formirovanie u lichnogo sostava vozdushno-desantnykh voisk* [Psychological readiness for landing and its formation in the personnel of the airborne troops]: Candidate's thesis: 19.00.09, Moskva. 234 s. (in Russian).
14. Stasiuk V.V. (2014). *Psikhoholia upravlinnia viiskamy* [Psychology of command and control]. K.: Natsionalnyi universytet oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho, 540 s. (in Ukrainian).
15. Stasiuk, V.V. (2012). *Viiskova psikhoholia vydorodovoi diialnosti: Pidruchnyk* [Military psychology of postpartum activity: Textbook]. Kyiv: PP «Zoloti Vorota», 458 s. (in Ukrainian).
16. *Formuvannia psikhoholichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtiv do vykonannia zavdan antyterrorystychnoi operatsii: poradnyk* [Formation of psychological readiness of servicemen to perform the tasks of the anti-terrorist operation: a guide]. Kyiv, (2014). 22 s. (in Ukrainian).
17. *Kontseptsia liderstva za standartamy armii krain NATO*. (2018). [Conception of leadership in accordance with the armies standards of NATO countries] : navchalnyi posibnyk. K. : NUOU im. Ivana Cherniakhovskoho, 252 s. (in Ukrainian).
18. Yahupov V. V. (2004). *Viiskova psikhoholia : pidruchnyk* [Military psychology: a textbook]. Kyiv: Tandem,. 656 s. [in Ukrainian].

Резюме

Кириченко А. адъюнкты кафедры морально-психологического обеспечения деятельности войск (сил) НУОУ имени Ивана Черняховского

ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ ВОЕННОСЛУЖИЩИХ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВЫХ ВОЙСК ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ ВО ВРЕМЯ ВЫПОЛНЕНИЯ ЗАДАНИЙ ЗА ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕМ

В статье рассмотрены различные подходы отечественных и зарубежных исследователей, осуществлен теоретический анализ проблемы психологической готовности военнослужащих десантно-штурмовых войск во время ведения боевых действий. На основе анализа условий и специфики применения десантно-штурмовых войск проанализированы особенности психологической готовности военнослужащих к деятельности в боевых условиях.

Ключевые слова: *готовность; психологическая готовность; боевая деятельность; экстремальные условия.*

Summary

Kyrychenko A. adjunct, Department of Moral and Psychological Support of the Troops Activity (Forces), National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy

FEATURES OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF AIRBORNE ASSAULT SERVICEMEN TROOPS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE DURING PERFORMANCE OF TASKS ON PURPOSE

Introduction. *Modern war in the East of our country once again proves that the psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine is an important condition for successful completion of assigned tasks. At this stage special attention to the formation and the development of psychological readiness is given to assault troops, which by the specificity of performance of combat missions considerably differ from other kinds of troops of Armed forces of Ukraine, belong to the elite units, whose motto is "NO ONE EXCEPT US" and are able to perform any task of protecting the sovereignty, independence and territorial integrity of the state.*

Purpose. *There is an actualization of the problem of servicemen psychological readiness of airborne assault troops. Coverage of the approaches of scientists and the peculiarities of the servicemen psychological readiness of airborne assault troops to conduct hostilities.*

Methods. *Review and analytical study of the literature.*

Originality. *With the beginning of the Russian aggression against Ukraine, the problem of servicemen psychological readiness to conduct operations in combat conditions has an important place in modern psychological science.*

The following scientists paid attention to the study of servicemen psychological readiness for activity: V. Aleshchenko, O. Blinov, S. Budnyk, J. Bondarenko, O. Husak, O. Dobriansky, M. Diachenko, Y. Yosypiv, O. Karaiani, L. Kazmyrenko, L. Kandybovich, S. Kandybovych, V. Korolchuk, O. Makarevych, L. Matokhniuk, J. Matsehora, V. Molotai, S. Mul, V. Osiodlo, N. Penkova, I Prikhodko, O. Safin, O. Samoilenko, V. Sysoiev, V. Stasuk, O. Khmiliar, Y. Shyrobokov, V. Yahupov and others.

Considering the combat activities of servicemen, which are associated with a high degree of danger to life and health, high psychological, spiritual and physical stress, researchers classify it as an extreme activity. From a psychological point of view, combat activity differs significantly from other activities of the individual and plays a leading role in the combat situation, where its important characteristic is success.

Conclusion. *Thus, psychological readiness is a type of mental phenomenon, which in psychology is called a state that can appear and disappear. In other words, readiness is the activity, confidence, attitude, motivation, focus of the serviceman psyche to overcome the difficulties of combat. It includes and closely combines general (early, long-term) readiness, which is a stable system of personality qualities necessary for successful completion of the task (positive attitude to activity, previously acquired experience, knowledge, skills, abilities, goal motives, etc.) and situational (temporary) - continuation of the general readiness modified for a specific task. The state of psychological readiness helps each serviceman to successfully perform their duties, use knowledge, experience, personal qualities, maintain self-control and restructure their activities in the event of unforeseen obstacles with the least psychological loss. She points out that each serviceman adapted to the conditions of the combat situation and accepted his own role as an active defender of the Motherland.*

From a psychological point of view, the profession of assault serviceman is one of the most dangerous professions and belongs to the extreme professions, which are associated with great complexity and danger to life. According to the characteristic tasks, the combat activity of airborne assault troops differs significantly in specificity, diversity and intensity from other types and branches of the Armed Forces of Ukraine and requires each paratrooper to be professionally, physically and psychologically prepared, able to perform any tasks in the enemy's rear. and to conduct hostilities during defense, counter-offensive, special, anti-terrorist and peacekeeping operations. This necessitates an increased level of development of psychological readiness of servicemen of this type of troops from others. The formation and development of the psychological readiness of paratroopers to operate in combat conditions is one of the most important conditions for ensuring the personal safety of every serviceman, military units and our country as a whole.

Keywords: *readiness; psychological readiness; combat activities; extreme conditions.*